

bx
76829

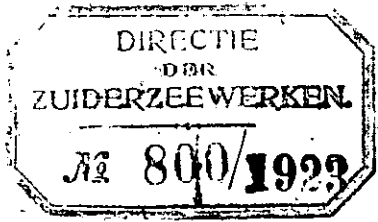


rijkswaterstaat bibliotheek
directie flevoland
postbus 600
8200 AP Lelystad

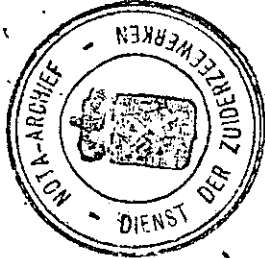
bx
76829



Minister te handzettel.



NOTA NAAR AANLEIDING VAN DE REDE VAN
Mr. VAN GLJN IN DE ZITTING VAN 27 APRIL J.L.
1923



Handwritten notes:
52 KM
52 000:000

Wat de heer VAN GLJN in het begin zijner rede aanhaalt uit de Memorie van Antwoord, alsof het er niet toe zou doen, of de 10 à 12 miljoen 's jaars geleend worden voor de dadelijke droogmaking van de Wieringermeer dan wel voor de krachtige voortzetting van de afsluiting, hetgeen dan een bewijs zou zijn voor het bij „Waterstaat” bestaande gebrek aan financieel inzicht, is uit zijn verband gerukt, en de daarop volgende hatelikheden aan het adres van „Waterstaat” over het verwaarloozen van rente in 't algemeen, zijn dan ook geheel misplaatst. Immers volgt op de bedoelde zinsnede in de Memorie van Antwoord dadelijk dat wel is waar door de dadelijke droogmaking van de Wieringermeer na 6 à 7 jaren 18000 H.A. cultuurgrond beschikbaar zal komen, wat anders eerst na 14 jaren het geval zou zijn, doch dat reeds kort na de voltooiing van de afsluiting (waarvoor elders 8 à 9 jaren zijn genoemd), een vermeerdering van de productiviteit van bestaande cultuurgronden is te verwachten. Het eene voordeel wordt dus gesteld tegenover het andere, dat slechts enkele (2) jaren later zal worden genoten. Precies kunnen deze voordeelen natuurlijk niet tegen elkander worden afgewogen, en erkend moet worden dat de dadelijke droogmaking van de Wieringermeer in dit opzicht iets in het voordeel zal zijn, wat er dan ook

toe kan leiden om deze, zonder daarbij de voortzetting der afsluiting met de daarv te verwachten voordeelen op te geven, zodra mogelijk ter hand te nemen, wat thans ernstige overweging is en wel mogelijk schijnt.

De volgende hatelijkheid, dat onder pag. 2 der Memorie van Antwoord ook een poging zou worden gedaan om „de rente weg te werken”, door een scheiding te maken tusschen de uitgaven voor de werken zelf en de bijkomende kosten, is evenzeer misplaatst. Deze onderscheiding moest enkel dienen om den door het Voorloopig Verslag gewekten indruk, alsof bij afwerking van het beperkte werkplan in 1925 voor de afsluiting der Zuiderzee reeds 22 millioen zou zijn „verwerkt”, weg te nemen.

De voorstelling alsof men werkelijk van zins zou zijn om de geheele afsluiting en droogmaking van de Zuiderzee in het thans gevolgde langzame tempo af te werken, en daarvoor gedurende 60 jaren 4 millioen 's jaars te besteden (het door Mr. VAN GLIN genoemde cijfer van 240 millioen stelt waarschijnlijk voor het bedrag der begrooting van 1914 (230 millioen)), is natuurlijk geheel onjuist, ^{en} blijkbaar opzettelijk zoo gegeven, om te doen uitkomen hoe „vreemd” de opvattingen van „Waterstaat” zijn. Wat sedert begin 1922 geschiedt, en door den heer VAN GLIN thans „bedenklijk” wordt genoemd is niet anders dan het uitvoeren van een op aandringen van den Minister van Financiën, en in overleg met

dien bewindsman, opgemaakt beperkt werkplan voor 4 jaren, ten doel hebbende om, ten einde hetgeen toen reeds gedaan was zoo goed mogelijk af te werken en tot zijn recht te doen komen, het Amsteldiep, dat reeds beteugeld was, geheel af te sluiten met uitvoering van de daarmede verband houdende werken ter voorziening in afwatering, scheepvaart enz. Omtrent dit beperkte werkplan zijn in de Memorie van Toelichting bij de ontwerp-begrooting voor 1922 uitvoerige mededeelingen gedaan, en indien de heer VAN GLIN dat plan het „bedenklijkste dat gebeuren kan" acht, had hij alle gelegenheid om in de Haagsche Post of andere onder zijn invloed staande bladen daartegen te waarschuwen, wat hij toen niet gedaan heeft.

Het is geenszins onmogelijk dat aan den in 1921 van den Minister van Financiën uitgegane aansdrang tot beperking (of stopzetting?) van de werken de door Mr. VAN GLIN in de Haagsche Post en de Nieuwe Courant opgezette campagne niet geheel vreemd was. De Heer VAN GLIN schijnt zich dan ook eenigszins mede verantwoordelijk te voelen voor de sinds 1922 gevolgde „bedenklijk" methode. Hij schuift die verantwoordelijkheid echter van zich af door nu te insinueeren, dat men in 1921 den financiëleen toestand maar heeft aangegrepen om te bedekken dat men met de plannen nog niet zoover gereed was om krachtig te kunnen aanpakken. Dat is echter geheel onjuist, want dezerzijds was in 1921 reeds een ontwerp-begrooting voor 1922 ingediend

waarop posten voorkwamen om te beginnen met de sluizen bij Wieringen en met een eiland op het Breezand, dus met de afsluiting tusschen Wieringen en Friesland !

Uit de mededeeling in de Memorie van Antwoord, dat de indijking en droogmaking

van de Wieringermeer na uitvoering van het

beperkte werkplan nog zal kosten \pm 50 mil-

lioën, indien zij wordt uitgevoerd zonder

voorafgaande afsluiting der Zuiderzee, en

\pm 42.5 millioën (aftrek van 15%) als de

afsluiting eerst gemaakt wordt, maakt de

heer VAN GLJN de gevolgtrekking, dat de

kosten van indijking en droogmaking van de

Wieringermeer 2.65 maal zoo hoog zullen

zijn als in 1916 (in de Memorie van Toe-

lichting van het wetsontwerp 1918) werd

geraamd, waaruit hij weder afleidt dat nu

ook de kosten der afsluiting van de Zui-

derzee 2.65 maal hooger zullen zijn dan zij

~~daarvoor~~ in 1916 werden geraamd.

Deze zaak zit zoo: Inderdaad is de

indijking en droogmaking van de Wieringer

meer (N.W.polder) ná de afsluiting der

Zuiderzee in 1892 (door de Staatscommis-

sie) begroot op 12.7 millioën. De begroo-

ting der Staatscommissie is in 1914 door

de Commissie Wortman herzien en voor den

N.W.polder gebracht op rond 16 millioën

(15.950.000) Deze Commissie heeft echter

duidelijk verklaard dat zij de plannen

der Staatscommissie ongewijzigd als grond-

slag heeft aangehouden en in het alge-

meen slechts de eenheidsprijzen heeft her-

zien. Tijdens het onderzoek dier Commissie

was intusschen ook in bewerking het Ver-

slag omtrent het nadere onderzoek van het plan voor de indijking en droogmaking van de Wieringermeer volgens het Wetsontwerp Kraus (van 1907), welk verslag mede in 1914 is verschenen. In dat verslag, dat gedrukt en door het Ministerie van Waterstaat uitgegeven is, wordt de indijking en droogmaking van de Wieringermeer zonder voorafgaande afsluiting der Zuiderzee begroot op 27.5 millioen. Hiervan waren 2 millioen bestemd voor afsluiting van het Amsteldiep, zoodat voor de eigenlijke Wieringermeer overbleven 25.5 millioen, waarvan bijna 4 millioen voor de voorziening in de belangen der omliggende landen.

In de Memorie van Toelichting bij het Wetsontwerp van 1916 is voor de kosten van den N.W.polder, na afsluiting der Zuiderzee, overgenomen het cijfer der begrootingscommissie van 1914, n.l. 15.95 millioen. Dit is wel eenigszins te betreuren, daar men toen beschikte over de hoogere begrooting van het Wieringermeerbureau. Het verschil tusschen die laatste begrooting en die van de Commissie van 1914, zijnde 25.5 - 15.95 = rond 9.5 millioen is toch niet geheel te verklaren uit de omstandigheid dat het eerste cijfer betrekking heeft op uitvoering van het werk zonder, en het tweede op uitvoering na afsluiting van de Zuiderzee.

Feitelijk ligt het verschil ^{ook} voor een goed deel in de omstandigheid dat bij het uitgewerkte plan van het Wieringermeerbureau hogere eischen zijn gesteld aan verschillende onderdeelen, o.a. aan voorzie-

ningen tegen kwel, bemaling, verkaveling

enz.

In ieder geval is het niet juist om

te zeggen dat de kosten van de Wierin-

germeerdroogmaking thans 2.65 maal hooger

worden geraamd dan in 1916 ($2.65 \times 16 =$

42.4). Feitelijk zou dit moeten zijn

$\frac{50 + 5}{25.5} = 2.15 \times$, dus ruim 2 maal (bij de

raming van 50 miljoen is nog op te tel-

len de ± 5 miljoen welke thans volgens

het beperkte werkplan worden uitgegeven

voor voorziening in afwatering en scheep-

vaart in verband met de afsluiting van

het Amsteldiep, welke voorziening ook bij

indijking en droogmaking van de Wieringer

meer noodig zou~~den~~ zijn).

Om nu echter de vermenigvuldiging

met 2.65 zonder meer ook te gaan toepas-

sen op de raming voor de afsluiting, is

ten eenenmale onjuist. De afsluiting is

in de Memorie van Toelichting in 1916

(bl. 12 - 13) evenals door de begroting

commissie van 1914 geraamd op 55 millioen

waarbij dan nog is gesteld 5 millioen voor

de verbetering van het Zwolsche Diep en

6 millioen voor voorziening in de vissch

rijbelangen, waardoor men kwam op 66 mil-

lioen. (De Heer VAN GLJN zegt $66\frac{1}{4}$, waarbij

hij ook telt de $\text{f } 250.000.-$ welke in de

Memorie van Toelichting is uitgetrokken

voor de voorziening in de waterverver-

sching van Amsterdam, enz.). Door verme-

nigvuldiging met 2.65 komt de heer VAN

GLJN dan voor de afsluiting op 172

(moet zijn 176) millioen, of bij uitvoerin

in 8 jaren met intrest op intrest op 210



millioen. Intusschen is thans, in verband met de door Minister KÖNIG gegeven toezegging, in bewerking de nieuwe begrooting der kosten van het geheele plan voor afsluiting en droogmaking der Zuiderzee. Voorzooveel de afsluiting betreft is die begrooting reeds zoover gereed dat voor de kosten van den afsluitdijk - in de richting naar Piaam/Makkum - een globaal cijfer kan worden genoemd dat niet ver van de werkelijkheid zal zijn, n.l. rond 74 miljoen, waarin zijn begrepen de kosten van den afsluitdijk door het Amsteldiep ad. rond 4 millioen. Daarbij komen dan nog de kosten der beide sluiscomplexen bij Wieringen en bij de Middelgronden, te zamen globaal op 36 millioen te stellen. Totaal is dus voor de kosten der afsluiting, berekend met de eenheidsprijzen van 1921/'22 nu reeds te noemen een cijfer van ^{rond} 110 millioen. Bij den tegenwoordigen stand der prijzen zou dit cijfer nog wat lager kunnen zijn, doch het is niet onmogelijk dat in de 8 à 9 jaar welke nog verlopen moeten eer de afsluiting op zijn vroegst gereed kan zijn, de prijzen weer iets zullen oploopen, zoodat het voorzichtig is deze raming aan te houden. De verlegging van de aansluiting in Friesland van Piaam naar Zurig zal op het totaalbedrag der raming geen invloed van beteekenis hebben. Bij de raming zouden dan, ter vergelijking met vroegere cijfers, moeten worden gevoegd de uitgaven der verbetering van het Zwolsche Diep en die voor de voorziening in de visscherijbelangen. Voor de

verbetering van het Zwolsche Diep is thans een nieuw plan in bewerking, dat bestemd is om grootendeels later te worden uitgevoerd in verband met de indijking van den Noordoostelijken polder, en belangrijk goedkooper zal worden dan het door de Staatscommissie van 1892 gemaakt ontwerp. De kosten van dit nieuwe plan kunnen nog niet worden opgegeven, doch voorloopig mag wel worden aangenomen dat hiervan voor rekening van de afsluiting niet meer behoeft te komen dan het in 1916 geraamde bedrag van 5 miljoen. Ook van de voorzieningen ten behoeve van de visscherij kunnen de kosten nog niet worden opgegeven, doch voorshands is aan te nemen dat die hooger zullen zijn dan de in 1916 geraamde 6 miljoen, stel voorshands het dubbele daarvan of 12 miljoen. Te zamen zou dan voor de afsluiting zijn uit te geven 127 miljoen. Bij uitvoering in 9 jaren en gelijke verdeeling der kosten over die jaren, wordt dan de uitgaaf met rente op rente ad. 5% rond 156 miljoen, dat is dus iets meer dan het laagste door den heer VAN GLJN genoemde cijfer van $2/3 \times 2 = 140$ miljoen, maar hierbij is dan aangenomen dat ook de uitgaven voor de verbetering van het Zwolsche Diep en die voor de visscherij, met rente op rente in rekening worden gebracht, wat toch we wat te veel geëischt schijnt als men bedenkt dat van de verbetering van het Zwolsche Diep, waarop reeds zoo lang is aangedrongen, de scheepvaart dadelijk zal profiteren.

profiteeren, en dat de uitgaven voor de visschers, die ook nu reeds uit de staatskas worden gesteund, ook wel onder de rubriek voorziening tegen werkeloosheid zou zijn onder te brengen. Zonder deze beide posten zou de begroting voor de afsluiting, met rente op rente ad. 5% gedurende 9 jaren, worden rond 135 miljoen.

In de Memorie van Antwoord werd onderstellenderwijs aangegeven dat de kosten van de afsluiting in de voordeelen daarvan zouden kunnen worden teruggevonden.

Daarbij werd alleen voor de voordeelen van de zoetwatervoorziening genoemd een cijfer van minstens 4 miljoen per jaar, waaronder dus niet begrepen zijn die van het mindere onderhoud der dijken, het achterwege blijven van anders noodige verbeteringswerken, de betere afwatering, de spoorwegverbinding, enz. Wat voor dit alles kan worden geraamd is nog in onderzoek, doch zoo „onzinnig optimistisch” is toch de onderstelling niet dat het gezamenlijk bedrag van de voordeelen niet minder zal zijn dan de rente van 156 miljoen, zijnde ad. 5% berekend 7.8 miljoen 's jaars, en zeker niet minder dan de rente van 135 miljoen ad. 6.75 miljoen 's jaars.

Dezelfde vermenigvuldigingsfactor van 2.65 gebruikende komt de heer VAN GELN voor de kosten van het geheele plan, in 1916 geraamd op 222 miljoen (de Commissie van 1914 raamde 230 miljoen, alles inbegrepen) op een cijfer van 585 miljoen of met rente op rente op 800 à 900 miljoen. Al deze cijfers hangen echter in de lucht, en

het zal toch wel zoo voorzichtig zijn om, alvorens een beslissing te nemen omtrent het al of niet voortgaan met de aangevangen afsluitingswerken, eerst af te wachten de nieuwe begrotingen van kosten en baten die, zooals in de Memorie van Antwoord werd gezegd, in 1924 kan worden tegemoet gezien.

De heer VAN GLJN bepleit vervolgens de indijking en droogmaking van de Wieringermeer, die hij aan de afsluiting der Zuiderzee wil doen voorafgaan (en waarschijnlijk niet door die afsluiting wil doen volgen). Hij neemt aan dat de kosten zullen bedragen 50 miljoen, en de uitvoering kan geschieden in 6 à 7 jaren. Het bedrag van 50 miljoen valt hem tegen, doch dit is niet eens het totale bedrag, immers moeten, als de droogmaking van de Wieringermeer als een werk op zich zelf wordt beschouwd, daarbij nog gevoegd worden de ten deele reeds uitgegeven en verder nog te besteden bedragen voor de beteugeling en afsluiting van het Amsteldiep, met de daarbij uit te voeren werken ter voorziening in de belangen van waterkeering, afwatering en scheepvaart. Hiervoor is te stellen:

		0.8 miljoen
" "	afsluiting Amsteldiep	3.5 "
" "	voorzieningswerken van het Amsteldiep	5.- "
" "	werkhaven bij Den Oever	
stel de helft van het daaraan bestede bedrag		0.7 "
	te zamen	10.- miljoen

Het totale bedrag wordt dan 60 mil-

Als men de wijze van redeneering van Mr. VAN GLJN volgt zou men feitelijk alles wat reeds voor de voorbereiding der Zuiderzeewerken tot dusver besteed is en nog verder besteed zal worden - kosten van personeel, opnemingen, enz.- ook voor rekening van de Wieringermeerdroogmaking moeten komen daar immers de heer VAN GLJN liefst niet verder zou willen gaan. De kosten zouden dan nog hooger, en minstens 70 millioen worden. Aannemende echter dat de kosten niet meer dan 60 millioen bedragen en dit bedrag in 7 jaar wordt verwerkt (wat nog iets te gunstig is daar een deel reeds vroeger werd uitgegeven), dan wordt de totale kosten van de indijking en droogmaking van de Wieringermeer, met rente op rente ad. 5%, rond 70 millioen gulden. De rentelast van dit bedrag ad. 5% is 3.5 millioen.

De Heer VAN GLJN stelt hiervoor 2.32 millioen, en gaat daarbij uit van een kostprijs van 40 millioen, die bij uitvoering in 7 jaren met rente op rente zou stijgen tot 46.4 millioen, terwijl hij bij een kostprijs van 50 millioen komt tot een totaalbedrag van 58 millioen en een jaarlijksche rentelast van 2.9 millioen.

Hiertegenover stelt hij de opbrengst van de drooggemaakte gronden, door hem geraamd op 150.- per H.A., gevende voor 18.000 H.A. 2.7 millioen, wat wel niet zo ver van de waarheid zal zijn, waarbij hij dan nog voegt 0.7 millioen voor de indirecte voordeelen voor de achterliggende gronden, te zamen dus 3.4 millioen.

Volgens de raming van den heer VAN

GLJN zou er dan nog een overschot zijn, te bestemmen voor de rente van hetgeen voor de Amsteldiepwerken is uitgegeven. In welke mate de waarschijnlijkheid zal er echter, zooals uit het bovenstaande blijkt, geen overschot zijn doch een te kort, van 0.1 millioen 's jaars. Dit schijnt niet zoo erg, maar de raming van den heer VAN GLJN voor de indirecte voordéelen van de indijking en droogmaking van de Wieringermeer is veel te hoog. Die voordéelen bestaan voornamelijk in minder onderhoud van de \pm 30 K.M. lange zeedijken die zullen worden binnengedijkt. Als men de jaarlijksche onderhoudskosten van die dijken, die voor een belangrijk deel gunstiger liggen ten opzichte van de stormstreek, stelt op f 2000.- per K.M., komt men op een tótaal bedrag van f 60.000.- per jaar, wat al veel is. Voor de indirecte voordéelen, verder te zoeken in de verbinding van de Wieringen met den vasten wal e.d., zal dan ook te zamen zeker niet meer dan 0.1 millioen mogen worden gerekend; een betere voorziening met zoetwater van Noordholland zal hiermede niet worden verkregen.

De voordéelen van de Wieringermeerdroogmaking worden dus door Mr. VAN GLJN overschat, die van de afsluiting van de Zuiderzee onderschat. De 22.5 millioen die zooals hij aanneemt, in de Amsteldiepwerken gestoken zijn (n.l. na afwerking van het 4-jarige werkplan in 1925), komen er niet uit als men de Wieringermeer droogmaakt en niet verder gaat, wat intusschen nog niet wil zeggen dat men de Wieringermeer niet zou moeten droogmaken.

Wat de Heer VAN GLJN verder zegt over de voordeelen van de Wieringermeerdroogmaking voor de werkverschaffing, de stiling van den landhonger, enz. kan wel worden onderschreven. Die voordeelen zullen er toe kunnen leiden om zoo spoedig mogelijk met dat werk te beginnen, en het uit te voeren tegelijk met de afsluiting, wat wel mogelijk schijnt, vooral als men de laatste over eenige meerdere jaren verdeelt, waarvoor, ook met het oog op de veranderingen die van dat werk te wachten zijn voor de waterbeweging en de geulen in de Waddenzee, wel wat te zeggen valt.

Alleen is bij het vierde voordeel dat Mr. VAN GLJN meent te zien in het feit dat de Wieringermeerpolder wegens zijn „ongemeen lage ligging” dan, na afsluiting der Zuiderzee tusschen Wieringen en Friesland door twee volledige zeedijken beschermd zal zijn, op te merken dat de Wieringermeerpolder volstrekt niet „ongemeen laag” zal liggen, integendeel in het algemeen hooger zal liggen dan de andere ontworpen Zuiderzeepolders. Alleen één polderafdeling, nabij Medemblik, zal een lager polderpeil moeten verkrijgen dan een der andere ontworpen polders, n.l. ± 7 M. ÷ N.A.P.

Bij het vijfde voordeel van Mr. VAN GLJN is op te merken dat de indijking van de Wieringermeer - de afsluiting van het Amsteldiep uitgezonderd, die toch in ieder geval wordt uitgevoerd, géén bijzondere ondervinding zal geven ten aanzien van dijksbouw in diep water. De dijk Wieringen-

Medemblik zal niet door diep water gaan
en bij uitvoering geen bijzondere moeielij-
heden geven. Ondervinding die van nut
zou kunnen zijn bij het maken van den af-
sluitdijk tusschen Wieringen en Friesland
en in 't bijzonder bij de dichting der
sluitgaten in dien dijk, zal bij dit werk
zoo goed als niet worden verkregen.

De heer VAN GLJN bericht verder, op
zijn gewone insinueerende wijze, of het ree
in de Memorie van Antwoord aangegeven
denkbeeld om de indijking en droogmaking
van de Wieringermeer te gelijk ter hand t
nemen met de afsluiting tusschen Wiering
en Friesland. Hij noemt dit „nog raarder
dan wat nu reeds gebeurt”, en vraagt of d
Minister dan het volgende jaar 15 à 20
millioen zou willen vragen om die beide
werken te zamen aan te vatten, dan wel m
een uitgaaf van 7 à 8 millioen zou wille
voortgaan om de beide werken half te doe
Zooals uit een door mij onderhands overge-
legd werkplan kan blijken zou, indien in
1924 naast de voortzetting van het thans
in uitvoering zijnde werkplan ook werd be-
gonnen met de indijking van de Wieringer-
meer en tegelijk met den sluisbouw bij Wie-
ringen, en de beide werken dan naast el-
kander worden voortgezet, de Wieringerme-
gereed kunnen zijn in 1931 en de afsluitin-
der Zuiderzee in 1934, en zou dan zijn te
verwerken in 1924 7 millicien, in 1925 17
millioen, in 1926 en 1927 19 millioen, in
1928, 1929 en 1930 20 millioen en in vol-
gende jaren weder minder (resp. 14, 11 e

12 miljoen). Het schijnt echter niet voorzichtig om deze cijfers nu reeds aan den heer VAN GLJN te noemen.

Het voornaamste argument ter bestrijding van Mr. VAN GLJN kan m.i. zijn dat deze zijn geheel betoog baseert op cijfers die hij, buiten eenig onderling verband, hier en daar aan vroegere stukken ontleent, en waarop hij dan intrest-berekeningen bouwt die een schrikwekkend beeld moeten geven van de financiële rampen welke men tegemoet gaat als voortgegaan wordt op den thans gevolgden weg of besloten zou worden, de afsluiting met kracht aan te vatten.

Het schijnt nu toch veel verstandiger om, nu ter voldoening aan vroeger gegeven toezeggingen, in bewerking is een nieuwe begrooting van kosten, gebaseerd op meer uitgewerkte plannen dan tot dusver voorlagen, en ook een raming der baten van het werk en van de daardoor te verkrijgen indirecte voordeelen wordt opgemaakt, welke ramingen in 1923 gereed kunnen zijn, met eene beslissing omtrent den verderen opzet van de uitvoering te wachten tot men over deze nieuwe gegevens beschikt, en niet reeds nu te willen drijven tot een beslissing om de afsluiting der Zuiderzee (voorloopig of voorgoed) op te geven en alleen de Wieringermeer te gaan indijken en droogmaken.

Er is dan geenerlei bezwaar om in afwachting van die in 1924 of op zijn laatst in 1925 te nemen beslissing, voort te gaan met afwerking van het onderhanden zijnde

bepèrkte werkplan, waardoor werken worden tot stand gebracht die geheel passen in het plan voor indijking en droogmaking van de Wieringermeer, ook wanneer dit zou worden uitgevoerd zonder voorafgaande afsluiting der Zuiderzee.

De Directeur - Generaal der Zuiderzeewerken.

H. W. W. W.